

מי נרדם בשמירה על הסוכן?

בקול תרועה רמה התבשרנו אודות חקיקת "חוק הסוכן", ובשמו הרשמי "**חוק חוזה סוכנות**" (סוכן מסחרי וספק) תשע"ב - 2012 שאושר בכנסת ב-20 בפברואר השנה בהצבעה של 9 תומכים, וללא מתנגדים או נמנעים.

ביטול סוכנות ללא פיצוי, יהיו חסרי תוקף משפטי. אלא מאי? על מי חל החוק ומיהם הנהנים? אך ורק הסוכנים המייצגים במכירת טובין ("טובין" מוגדרים בחוק: "נכס מוחשי שאינו מקרקעין"). כל אותם סוכנים המייצגים מכירת שירותים - כלל לא נכללים.

במדינת "אי", חסרת אוצרות טבע, המבוססת על הובלה ימית, כל אותם סוכנים המייצגים חברות ספנות ומשלחים המייצגים משלחים זרים, מקדמים קווים ליעדים שונים ולשווקים מתפתחים, אלו "שבאמת עובדים ימים ולילות" אלו נעלמו, התפוגגו, ונותרו אל מחוץ לחוק כילדים חורגים. ובאם סבר מישהו שאך בטעות מדובר, הרי שלא זהו המצב.

בתחילת הדרך הארוכה, בהצעת החוק של חבר הכנסת אלכס מילר עצמו, שהונחה על שולחן הכנסת ביום 1.4.2009, נקבע בפירוש שהוא יחול גם על סוכן למתן שירותים. (שם הוגדרו "טובין": "נכס מוחשי למעט מקרקעין, וכן זכות ונכס בלתי מוחשי אחר, לרבות מתן שירותים, למעט זכות במקרקעין או בתאגיד").

בדברי ההסבר אז להצעת החוק אף נקבע "חלק ניכר מסחר החוץ של מדינת ישראל מבוצע בהסכמי סוכנות. שלא כמו במדינות האיחוד האירופאי, מעמד הסוכן אינו מוסדר בחקיקה מיוחדת אלא

עם ההכרזה הדרמטית על אישור החוק, מצא לנכון אחד מיוזמיו, חה"כ אלכס מילר להודות ליו"ר ועדת הכלכלה, ליו"ר לשכת המסחר אוריאל לין ולשר התיירות דהיום סטס מיסז'ניקוב שנמנה אף היא על היוזמים.

מילר הוסיף ואמר: "הצלחנו לתקן עוול לאותם האנשים שגם מייצגים חברות", והוסיף "בהתחלה חשבנו שהבעיה היא רק עם סוכנים המייצגים חברות שהן חברות לא ישראליות" וכי "החוק הזה עושה סדר, החוק הזה נותן הגנה לכל אותם סוכנים מסחריים שבאמת עובדים ימים ולילות, ובסופו של דבר עלולים למצוא עצמם ללא שום ביטחון, כשאותן חברות מחליטות להפר או לסיים את החוזה עם סוכנים מסחריים".

אך מעיון בחוק לא נותר אלא לתמוה "האמנם"? האמנם הגנה "לכל אותם סוכנים" כאמור בדברי השבח והתודה? למרבה הצער לא כך הדבר. החוק אמנם קובע מנגנונים יפים וטובים המחייבים מתן הודעה מוקדמת טרם הפסקת חוזה ייצוג-סוכנות (לתקופה של עד 6 חודשים) או דמי הודעה מוקדמת לפי הרווח החודשי, ואף מעניק גם פיצוי בגין הפסקת סוכנות במקרה בו הייצוג הביא לגידול ברווחים, ואף קובע שלא ניתן להתנות על הוראותיו אלא לטובת הסוכן - כך שכל הסעיפים המאפשרים

מ"שגורשו" כאמור סוכני השירותים מתחולת החוק המסדיר, לא נותר אלא לשוב ולהחיל עליהם את "מערכת הדינים הכללית". למזלם, בתי המשפט כן מכירים בכל אותם מאמצים, וכך למשל בע"א 355/89 עזבון ניקולא חינאווי העניקו פיצוי בגין הפסקת חוזה ייצוג להפצת משקאות שונים, ואף קבעו שלגבי הוראה בחוזה השוללת פיצוי שכזה, הרי שתש כוחה עם השנים. בעקבות פסק דין זה חויבה עיריית תל אביב לפצות את עורכי הדין אשר סיפקו לה שירותי אכיפה, ואשר העירייה הפסיקה את ההתקשרות עמה, ב-10 מיליון שקלים (ת"א 3074/00 ידידיה גורן, עו"ד נגד עיריית תל אביב) - כלומר ההלכה חלה גם על נותני שירותים. אולם ברור שהצלחת סוכני שירותים לקבלת פיצוי הוגן בעת סיום התפקיד, נותרה תלויה בנסיבות המקרה ועקרונות משפטיים כלליים הנתונים בכל עת לפרשנות משפטית משתנה.

◀ נתון לתחולת עקרונות המשפט הכלליים". אז אגב הוצע לקרוא לחוק- "חוק זכויות הסוכן ומעמדו".

במעמד העלאת הצעת החוק להצבעה טרומית, מסר שר המשפטים יעקב נאמן, שמשרדו מכיר בחשיבות הנושא ואף עובד על הצעת חוק ממשלתית, והעיר שהצעת החוק שהוצעה אינה מטפלת במכלול הסוגיות בנושא וכי נדרשת בחינת ההסדרים והמודלים הקיימים וניתוח פסקי דין בנושא, וכן "סוגי הסוכנים עליהם ראוייה לחול ההסדרה".

לכן, כפי שהוסבר, ההסכמה הממשלתית הנה לתמוך בהצעת החוק בקריאת טרומית בלבד, - כך שבהמשך תוגש הצעת חוק ממשלתית. בפועל, בשנים שחלפו, ולמרות כל אותם הסברים אודות מודלים וסוגיות להסדיר, החוק שנתקבל זהה בלשונו כמעט אחת לאחת להצעת החוק של חבר הכנסת אלכס מילר. דבר אחד מהותי ויחיד השתנה: "גירושם" של סוכני השירותים. האם אלו "סוגי הסוכנים עליהם [לא] ראוייה לחול ההסדרה?". למחוקק הפתרונים.

* הכותב הוא מנהל מחלקת ספנות במשרד הריס ושות'
* תוכן הכתבה כללי ואינו מהווה חוות דעת משפטית